

51. Євангеліє апракос повний «Луцьке»

Друга пол XIV ст Луцьк ● РДБ, Рум. 112

1⁰ (30,5×24,6 см) 262 арк. Рядків 21 два стовпці. Пергамент Оправа дошки, обтягнуті шкірою.

Письмо. Устав, одного почерку прямий, широкий, проміжки між літерами в рядку значні, досить помітна різниця в товщині між основними і допоміжними лініями букв. Накреслення літер, характерне для другої половини XIV ст.. з'єднувальні риси в йотованих голосних **к, п, ю**, а також в **и** злегка скошені, ідуть знизу вверху, розміщені у верхній частині букв; **з** має тонку головку і різко відкинутий вправо товстий, майже без вигину хвіст; в **м** тонка перемичка з плавним заокругленням, нижче рядка не провисає; переколадина в **н** розміщена у верхній частині, скісна, іде зверху вниз, **ч** у вигляді трикутної чаші, розміщеної на високій ніжці.

Оздоблення. Заставки (7) тератологічні (арк. 1 43, 89, 108, 154), кольори блакитний (фон) червоний, жовтий; плетінчасті (арк. 205 зв., 228) кіноварні. Ініціали тератологічні (184) плетінчасті (139) геометричні (із візантійських скобок, 46) усі кіноварні, з жовтою підсвіткою.

Зміст. Читання на весь рік. У місяцеслові подано слов'янські назви місяців.

Мовні особливості: **ѣ** зам. **е** камѣньк (арк. 25 зв.) корѣнья (арк. 90 зв.), учѣнья (арк. 100) ремѣнь (арк. 19 зв.) камѣнь (арк. 12 зв.) та ін., **и** зам. **ѣ** примудрость (арк. 96) приломивѣ (арк. 97 зв.), макавии (арк. 256) **и** зам. **ы** і навпаки сѣ нымѣ (арк. 17 зв.) тисящѣ (арк. 97 зв.) тисячѣ (арк. 240) архыкрѣи (арк. 3), змішування **у і в** — **у** мирь (арк. 1 зв.) услѣдѣ (арк. 4), вчителю (арк. 4 зв.) та ін., приставка **в** — **вовьцямѣ** (арк. 107) вученици (арк. 172 зв.) капернавумѣ (арк. 11 зв.), легивонѣ (арк. 92 зв.) фавуста (арк. 256) та ін.

Приписки. На арк. 42 зв.. «Бо(жо)ю м(ы)л(о)сѣтю и пр(е)ч(и)стое бо(о)гом(а)т(е)ри се азъ смиренны еп(и)с(ко)пѣ ѿл(е)ксѣи б(о)гом спасаемого великого града Лоуцка застали есмо. оу с(вѣ)т(о)го сп(а)са на красном. Д (4) иконы кованых. а Г (3) иконы звѣньци. В. (2) гривеньце золотых. а Т (10) серебряных. кр(е)стѣ оузвизалныи. с каменѣем. евангелѣе кованое ап(о)с(то)лѣ. половина прилога. ѿсмогласник вес (?) оустав кири (?) книга златоустѣ. парем... минѣи... м(е)с(ѣ)ци...». На арк. 153: «Се кнѣзь Михаило. Костантиновичъ пиньскый. староста. володимерьскый. придаю с(вѣ)т(о)моу сп(а)су и своего. дворца. и змиинца. десѣтиноу ѿзими пшеници и рѣжи. ѿт всеѣ ѣрины. и ѿто коли. при годоу е с(вѣ)тоѣ. оу дворѣ ѿт животины. и от гоусии. ѿт коурѣ. и ѿт оутича. и ѿт вс(е)го приплодѣка. десѣтое а то придаю. вѣчно. а непороушно. а кто пороушить. соудить. емоу... при ѿсподарѣствѣ. кор(о)лѣ казимира. при епискоупѣ ... евфѣмьи...». На арк. 153 зв.. «Се азъ перфурии с(ы)нѣ ивановѣ. внукѣ васьковѣ кырѣдѣвица далѣ есмѣ землю кудрявѣчицьскую своею женою настасьею с(вѣ)тому сп(а)су в вѣкы. а по моемъ животѣ впишут мя в синаникѣ и мою жену а кто по моемъ животѣ порушит мое придание судиться со мною прѣдѣ б(о)г(о)мѣ в д(е)нѣ судныи». Там же (арк. 153 зв.) «Се азъ пан ѿлизар кирдѣевич маршалко волынскои землѣ староста луцкый с женою своею федосьею записоуваем на вѣки веком имѣне ѿчизны нашеи

на все як ся собѣ маєть з бортною землею з нивами и сеножатми с(вя)т(о)му великому сп(а)су на ма(на)стыр красноселски под Луцком и жаден мои крѣвнии не маєт тог(о) нарушити. а хтоб мѣл нарушити рассудитя со мною в д(е)нь с(у)дныи предѣ ми(ло)стивым б(о)гом в лѣт(о) ЅЦЧА (6991 тобто 1483) и(н)д(икта) А (1)». На арк. 205: «Се я пан ѿлизарь кирдеевичь маршалко земли волынское староста лоуцкыи и съ своею женою феѡдосією. записуваем исъ своее очины и деднины исъ серникъ исъ свего двора десятиною. оу поли и съ озими и съ ярины и съ жита и съ пше-ници и съ овса и съ ячменю и съ ярых пшениць и съ гороховѣ и съ всее ярины почень от малых и до великы и къ с(вя)томуу сп(а)соу на красное а в тое ненадобѣ оустяпатися никому ни моим ближним а ни моемоу родоу а хтѣ бы имѣль оустюпатися или ѡтнимати тую десятиною оу с(вя)т(о)го сп(а)са рассоудитя со мною пред бѣ(го)мѣ. В лѣт(о) ЅЦЧД (6994, тобто 1486) индик(та) въ Й (8)». У рукописі є ще кілька пізніших приписок.

Історія рукопису. Згаданий у першій приписці (арк. 42 зв.) єпископ Олексій займав кафедру у Луцьку біля 1429 р. На підставі приписок, а також за мовними і палеографічними ознаками можна зробити висновок, що місцем написання книги був Спаський Красносельський монастир поблизу Луцька, де її знайдено, а датою друга половина або кінець XIV ст

Література: Востоков. Опис. рук. 1842. С. 176—179 (опис, мова, приписки, іст рук., XIV ст.) Соболевский. Очерки. 1884. С. 40—46 (мова, приписки, XIV ст., Луцьк), Батюшков. Волынь. 1888. С. 129 (репр. аркуша з заст та ініц.), Соболевский. Лекции. 1888. С. 13; Владимиров. Обзор. 1890. С. 16. № 50; Воскресенский. Характ черты. 1896. С. 38; Соболевский. Палеогр. снимки. 1901 Табл. VI (зн. арк. з ініц. «В») Иконников. Опыт 1908, с. 570; Кульбакин. Укр. язык. 1919. С. 12 (з особл. укр. мови) Возняк. Іст укр. літ 1920. С. 52; Свенціцький. Нариси з іст укр. мови. 1920. С. 41—45; Колесса. Погляд на іст укр. мови. 1924. С. 12; Бузук. Нарис іст укр. мови. 1927 С. 20; Дурново. Введение. 1927 № 154 (2-ге вид. 1969. С. 74: півд.-руське) Тимченко. Курс іст укр. языка. 1930. С. 26; Бузук П. А. З історії діалектології української мови: Говірка Луцької євангелії XIV в. // 36. Комісії для дослідж. іст укр. мови. Київ, 1931 Т. I. С. 113—135 (виразні особл. укр. мови) Запаско. Матеріали. 1959. С. 131—132. Рис. 4 (тератол. заст.) Його ж. Орнам. оформ. 1960, с. 48—49, 52. Рис. 24 (тератол. заст.) Логвин. Укр. иск. 1963. С. 110; Міляєва, Логвин. Укр. мист. 1963. С. 30; Жуковская. О возмож. родстве. 1965. С. 140 (галицько-волин.) ПС. 1966. № 692 (друга пол. XIV ст., бібл.) Логвин. По Україні. 1968. С. 151 (іст рук.) Запаско. Рук. книга. 1978. С. 81 Ильина. Декор. оформ. 1978. С. 98 (кін. XIV ст., характ тератол. орнам.), Іст укр. мови: Фонетика. 1979. С. 28, 30; Іст грам. укр. мови. 1980. С. 24 («відбиває риси, характерні для мови української народності»)